

Barncompaniet i Boden – Reggio Emilia i praktiken

Text och bild: Mats Klockljung

Säg Boden och många män minns sin värnplikt. Men det finns också ett annat kompani i Boden, med en positiv och humanistisk människosyn. Hos den Reggio Emiliainspirerade förskolan Barncompaniet står den kreativa och kompetenta lilla människan i centrum.

Platser att mötas och att dra sig tillbaka till. Former och färger. Och överallt rum för undersökande och skapande – bokstavligt och i tanken.

För någon som bara hört talas om Reggio Emiliapedagogiken, så är det första verkliga intrycket av personal- och föräldrakooperativet Barncompaniet i Boden smått överväldigande.

Utanför förskolan fladdrar flaggan med Barncompaniets logotyp med symboler för de fyra elementen som är så olika men ändå beroende av varandra.

Vatten står för de minsta, jord för treåringarna och eld för fyra- och femåringarna. Och slutligen luft – som symbol för det pedagogiska rummet, som finns överallt, både bildligt och bokstavligt talat, och ger syre till verksamheten.

I entrén bubblar stillsamt en spiralformad minifontän med runda stenar, lampor och färgstarka tygblommor. Ovanför och på hallskåpen finns bara barnens bilder och andra skapelser extrakläder finns i skåpen och ytterkläderna i ett särskilt torkrum, detta för att inte splittra uppmärksamheten.

Några steg till, så möter de första stearinljusen, spegelglasen, färgerna – och elden i värmekaminen, strax intill läsfåtöljen. Överallt finns teckningar och målningar i alla format och konstruktioner i olika material.

Långa plastark med barnens uppförstorade bilder på sig själva hänger som gardiner från taket, och på ljusborden ligger bilder på barn från det pågående projektet om rörelse.

Skelett med peruk

På en vägg visar overheadapparaten ett stilleben av vackra former och transparenta föremål, på en annan pågår ett bildspel med fotografier från verksamheten. I ateljén väntar stafflierna. Ett naturtroget skelett med barockperuk pekar mot sandlaboratoriet och akvariet med de båda ödlorna.

Och överallt dessa barn som skapar, själva eller tillsammans, med eller utan pedagoger – ofta i smågrupper kring ett bord eller i ateljén.

Det är lätt att tänka: "Det här är Reggio Emilia på riktigt! Här är orden i jorden!"

Det är en vanlig reaktion hos dem som kommer hit på besök, säger Ingela Söderholm som tillsammans med Bosse "Bia" Lundberg är förskolledare på Barncompaniet:

- Många besökare fäster sig vid den estetiska miljön med mycket frihet – som i sin tur kräver en ordentlig struktur, där alla vet exakt var allting ska vara, in i minsta burk och låda.

- Men också att vi utgår från det kompetenta barnet som vill och har rätt att utforska sin omvärld.

Visst är det lätt att fascineras av alla bilder och barnens konstruktioner, säger Ingela:

- Men allt du ser här är en del av dokumentationen av den pedagogiska processen, ett sätt att reflektera över det barnen gjort och ett sätt för barnen att förstå sin plats i världen.

Det är i processen, snarare än i det färdiga resultatet som det blir tydligt hur barn tänker och löser problem. Därför är dokumentationen också ett sätt för barnen att se sig själva och sitt eget lärande.

Vattenlaboratorium

1 400 besökare har kommit hit sedan 2007, då Barncompaniet "föddes" genom sammanslagning av två kooperativa förskolor, som var och en redan arbetade Reggio Emiliainspirerat. Här finns 64 barn i åldrarna 1–5 år i ett mycket öppet "landskap", där progressionstanken är ledande.

Att ta barnen på allvar innebär också att ge dem begrepp, säger Ingela. Samma principer och material följer barnen i allt mer komplexa former ju äldre de blir:

- Redan på Vatten, där de minsta barnen finns, så heter till exempel det som på andra förskolor skulle kallas våtrum i stället vattenlaboratorium, just för att betona lekens utforskande sida och vår syn på det kompetenta barnet, oavsett ålder.

- Dessutom går också övergångarna till nästa stadium mycket lättare, när barnet bara har att bygga vidare på samma grund, så att säga.

På Barncompaniet heter det inte heller avdelning utan arena, en öppen stimulerande mötesplats. Verkstäder, laboratorier, arbetshörnor och andra utrymmen som är vikta för speciella uppgifter kallas läroplatser. Alla faktorer som utvecklar pedagogiken – också miljön, organisationen och barnen själva – ses som pedagoger.

Allt detta är uttryck som används även av barnen själva. När exempelvis Linnéa, som redan kan skriva, visar kompiserna hur hon ska stava sitt efternamn genom att skriva före, så är det självklart för Linnéa att förklara:

- Jag är hjälppedagog på många olika sätt. Jag kan visa hur man skriver, syr, klär på sig och dra över vantarna över overallen. Och så måste man se till att alla hinner med för alla hinner inte med.

Femårig mötesledare

Lika självklart är det alltid ett barn som leder morgonmötet, där barnen bestämmer vilka uppgifter de ska ha. Den här morgonen är det femåriga Alexander som leder mötet på Arena Eld. De andra barnen och de vuxna pedagogerna sitter på en specialbyggd läktare, nästan som en liten del av en minimal amfiteater.

På whiteboarden bredvid Alexander så står läroplatserna uppskrivna i ett rutsystem: Torget, Experiment, Rit- och Skrivhörnen, Färgverkstan, Reflektion och dokumentation, Sandlaboratorium ...

Alexander ropar upp namnen på barn och vuxna. En del barn är "förutbestämda" till att göra speciella utmaningar under dagen, andra kan välja fritt vilken läroplats de ska vara på.

Han sätter upp namnen i rätt ruta, där det också står en siffra som visar hur många som kan vara på samma läroplats samtidigt. När alla har valt så frågar Alexander om de är nöjda med sina val.

Just den här morgonen är inte Idun riktigt nöjd. Hon är ensam på sin läroplats och vill hellre vara med Rit- och skriv. Men dit har redan fyra personer anmält sig och därmed fyllt kvoten.

– Hur ska det problemet lösas? Är det någon som har några idéer?

De övriga barnen börjar diskutera om de vuxna pedagogerna verkligen ska räknas in i kvoten. Men snart kommer de fram till att det faktiskt går att byta fyran mot en femma, så får också Idun plats.

Är alla nöjda nu då med sina val? frågar Alexander och när så är fallet så avslutas mötet med en applåd. Ett problem hade klarats av på ett smidigt sätt vilket visar att det mesta går att lösa, bara den goda viljan finns. Samma tema, flera språk

Tema rörelse

I läroplatsen "Reflektion och dokumentation" finns projekt- och ansvarspedagogen Viktoria Nordkvist tillsammans med Saga och Daniel. Arena Eld arbetar med "Rörelse", ett projekt som först startade i Studion och sedan har varierats på ett otal olika sätt redan.

Under mer än en timme arbetar de båda barnen med att gemensamt "översätta" ett fotografi av kompis Olivia i rörelse till en tredimensionell konstruktion. Hela tiden kollar de om deras bygge stämmer överens med fotografiet medan processen dokumenteras av en ivrigt fotograferande Viktoria.

Slutresultatet, som tillkommer utan större oenighet, blir en liggande figur med ben och armar av klotsar, klänning av frigolit med mosaikknappar, en cirkelformad träform till huvud, mindre klotsar till ansikte och hår av ryadelar. Men – hur ska håret komma i nivå med ansiktet?

Saga kommer på en idé. Hon hämtar några tegelstenar och placerar ryabitarna på dem. Tegelstenarna syns inte och den tänkta effekten fungerar.

Arbetet avslutas med att Saga och Daniel formar varandra till statyer i samma position som Olivia har på bilden. Därefter fotograferar de bygget, bilder som genast monteras i datorn, printas ut och sätts in i pärmen.

– Det här är ett sätt att jobba med flera språk kring samma tema, säger Viktoria. Och med språk så menar jag uttrycksformer: ursprungsrörelse, foto, teckning, bygge, levande skulptur och så foto igen.

Skapande projekt

Under tiden så har de andra barnen arbetat var och en på sitt sätt. Natalie har limmat en piprensarsvans och öron på en räv med limpistol, så att räven nästan ser ut som på bilden i boken. Nu är djurparken, som hon och några kompisar jobbat med så länge, nästan komplett.

I ateljén, hos ateljépedagog Kristina Rönqvist, så har Maja, som vanligtvis tecknar mycket detaljerat, förstått att rörelsen i ett flygande hår och luften i en svängande klänning bäst återges om hon tecknar nästan suddigt, som ett fotografi med lång bländartid.

Och utepedagogen Johnny Olofsson har funderat på hur projektet om den vingskadade fågeln, som Viktoria tog hand om, ska fortsätta. Ett projekt där barnen studerat hur fåglar rör sig och sedan byggt modeller av fågelbon. Bon där även skadade fåglar kan vara trygga för kringstrykande rävar.

En mängd frågor väcktes, säger Johnny:

– Räcker det med att sätta boet högt upp på en sten utan måste det vara i ett träd? Hur stora är förresten rävar och kan de klättra i träd?

– Det svåraste som pedagog är att aldrig säga för mycket, samtidigt som man ska ge rätt förutsättningar. Den som inte äger ett begrepp kan ju heller inte använda det.

Det börjar bli sent, mörkret kommer tidigt nära polcirkeln och månen syns snart åter på Bodenhimlen. Dags att fara. Då är det roligt att tänka på Andrés nedpräntade måntankar som sitter på en vägg på Barncompaniet: "Månen är som en hundvalp. Den följer efter oss var vi än går och överallt där vi åker med bilen".

Månen som en hundvalp. En träffsäker liknelse som kanske bara ett barn kan formulera.